

Ustavni sud Crne Gore, u Prvom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, u sastavu: sudija Dragana Đuranović, predsjednica Vijeća i sudije Snežana Armenko i Momirka Tešić, članice Vijeća, na osnovu odredaba člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore i člana 48 tačka 10 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list Crne Gore”, broj 11/15), na sjednici Vijeća od 12. marta 2024. godine, donio je

ODLUKU

ODBIJA SE ustavna žalba.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM CRNE GORE

1. Društvo za špeditorske, pomorsko – agencijske poslove, trgovinu i turizam „Z.“ doo, sa sjedištem u B. (podnosilac ustavne žalbe), pokrenulo je postupak u ovom predmetu ustavnom žalbom (U-III br. 449/20), koju je Sudu podnijelo dana 29. aprila 2020. godine.

2. Ustavna žalba je podnijeta protiv presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Rev IP br. 161/19, od 20. februara 2020. godine, Apelacionog suda Crne Gore, PŽ. br. 1194/17, od 18. juna 2019. godine i Privrednog suda Crne Gore, P. br. 1290/17-12, od 16. oktobra 2017. godine.

3. Podnosilac ustavne žalbe se žalio na povrede prava iz odredaba čl. 32 i 62 Ustava Crne Gore i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Tvrdi da se kršenje prava na pravično suđenje sastoji u sistematskim povredama materijalnih i procesnih zakona, što ukazuje na neravnopravnost podnosioca u postupku, pristrasnost i arbitrnost u odlučivanju. Naime, ne može se govoriti o pravičnosti postupka kada Vrhovni sud Crne Gore i Apelacioni sud Crne Gore nijesu ispitali odlučna pitanja koja su u reviziji iznijeta. Najprije, sudovi nijesu odgovorili na odlučno pitanje, da li tuženi, kao operator na državnoj imovini ima pravo da podnosiocu uskrati obavljanje djelatnosti u Luci Bar, koje ponašanje je u suprotnosti sa javnim interesom iz odredbe člana 2 Zakona o lukama. U konkretnom slučaju, tuženi je povrijedio osnovna načela obligacionog prava i to – zabrana stvaranja i iskorišćavanja monopolskog položaja, dužnost ispunjenja obaveza, uzdržavanje od postupaka kojima se drugom prouzorkuje šteta, načelo savjesnosti i poštenja, kao i dobre poslovne običaje i praksu koju su ugovorne strane razvile. Prema nalazu vještaka finansijske struke D.N., tuženi je podnosiocu uskratio pravo obavljanja djelatnosti u Luci Bar zbog duga od 8.971,02 eura, pa se ukazuje da se ugovor ne može raskinuti zbog neispunjenja neznatog dijela obaveze, u smislu odredbe člana 126 Zakona o obligacionim odnosima. Nadalje, u postupku nije utvrđena okolnost da je tuženi podnosiocu zabranio da radi u Luci, odbijajući da mu pruži uslugu i kada podnosilac nije platio usluga koje je trebao da izvrši tuženi. Ukazuje se i da tuženi nije izvršio svoje obaveze utvrđene Zakonom o računovodstvu, zatim da nije iskoristio pravo retencije, niti bilo koje drugo sredstvo obezbjeđenja plaćanja saglasno Ugovoru. Takođe, Vrhovni sud Crne Gore se nije izjasnio o navodima podnosioca u vezi sa

dokaznim predlogom - rješenjem tadašnjeg Privrednog suda u Podgorici, I. br. 7230/12, od 22. avgusta 2012. godine. Prema nalazu i mišljenju vještaka finansijske struke, podnosiocu je radnjama tuženog pričinjena direktna šteta u iznosu od 170.172,97 eura, što Sud uopšte nije uzeo u razmatranje. Tvrdi i da se Vrhovni sud Crne Gore u osporavanoj presudi nije pozvao na konkretne odredbe zakona. Istakao je da se ne može govoriti o jednakosti stranaka u ovom predmetu, u situaciji kada su odbijeni svi dokazni predlozi tužioca, a prihvaćeni svi dokazi i dokazni predlozi tuženog. Konkretni postupak zapravo predstavlja nastavak postupka između istih stranaka i po istom pravnom osnovu, u kojem je Privredni sud Crne Gore, presudom P. br. 1081/14, od 14. marta 2017. godine, djelimično usvojio tužbeni zahtjev podnosioca i oglosio nedopuštenim rješenje o izvršenju tog Suda, Iv. br. 499, od 14. aprila 2014. godine, za iznos glavnog duga od 5.384,87 eura sa zakonskom kamatom, dok je u preostalom dijelu odbio, kao neosnovan, tužbeni zahtjev u dijelu koji se tiče oglašavanja nedopuštenim izvršenja za iznos od 18.614,57 eura, a u kojem postupku takođe, nije bilo osigurano pravično suđenje. S tim u vezi, ukazuje da je u donošenju presude Apelacionog suda Crne Gore, Pž. br. 980/17, od 5. jula 2017. godine, iz pomenutog postupka, učestvovalo dvoje istih sudija tog Suda, koje su učestvovala u donošenju osporavane presude Apelacionog suda Crne Gore iz konkretnog postupka. Predložio je da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu, ukine osporavane presude Vrhovnog suda Crne Gore i Apelacionog suda Crne Gore i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnosilac je tužilac iz parničnog postupka pred redovnim sudovima.

5. Podnosilac je pred Privrednim sudom Crne Gore, tužbom pokrenuo postupak radi naknade štete po osnovu izmakle dobiti za period od 1. avgusta 2012. godine do 30. juna 2016. godine.

6. Odlučujući o tužbi, Privredni sud Crne Gore, je presudom P. br. 1290/17-12, od 16. oktobra 2017. godine, u dijelu izreke *pod stavom I* djelimično usvojio tužbeni zahtjev na način što je obavezan tuženi da mu na ime naknade štete – izmakle dobiti, za period od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine, isplati iznos od 4.375,00 eura, dok je u dijelu izreke *pod stavom II*, odbio, kao neosnovan, tužbeni zahtjev mimo dosuđenog iznosa, kojim je za naknadu preostalog iznosa predmetne štete tražena isplata za period od 5. septembra 2012. godine do 30. juna 2016. godine, u visini od 171.625,00 eura, kao i da je u dijelu izreke *pod stavom III* obavezan tužilac da tuženom naknadi troškove postupka u iznosu od 3.500,00 eura.

7. Rješenjem Privrednog suda Crne Gore, P. br. 1290/17-12, od 16. maja 2019. godine, odbijen je predlog tužioca za donošenje dopunske presude, od 3. novembra 2016. godine, kojim je tražio da Sud odluči o utvrđivanju stvarne štete koja mu je učinjena od strane tuženog, u iznosu od 8.000,00 eura.

8. Odlučujući o žalbama stranaka, presudom Apelacionog suda Crne Gore, Pž. br. 1194/17, od 18. juna 2019. godine, u dijelu izreke *pod stavom I* potvrđena je prvostepena

presuda u dijelu izreke *pod stavovima II i III* i žalba tužioca odbijena, kao neosnovana, dok je u dijelu izreke *pod stavom II* preinačena prvostepena presuda u dijelu izreke *pod stavom I* na način što je tužbeni zahtjev kojim je traženo da se obaveže tuženi da tužiocu na ime naknade štete – izmakle dobiti, za period od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine, isplati iznos od 4.375,00 eura, odbijen, kao neosnovan. Takođe, u dijelu izreke *pod stavom III*, odbijena je žalba tužioca, kao neosnovana i potvrđeno rješenje Privrednog suda Crne Gore, P. br. 1290/17-12, od 16. maja 2019. godine.

9. Presudom Vrhovnog suda Crne Gore, Rev IP br. 161/19, od 20. februara 2020. godine, revizija tužioca je odbijena, kao neosnovana.

10. U obrazloženju presude, je u bitnom navedeno: (...) U postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude, utvrđeno je da su parnične stranke bile u poslovnom odnosu po osnovu Ugovora o pružanju usluga, br. 8085, od 31. avgusta 2011. godine, koji je važio do 31. decembra 2011. godine, kojim ugovorom su se prema odredbi člana 12 stav 2 istog stranke saglasile da davalac usluga (tuženi) fakturiše pružene usluge korisniku usluga (tužiocu) u roku od sedam dana, a da je korisnik usluga u obavezi da iste plati u roku od 30 dana od dana ispostavljenе fakture, na račun davaoca usluga. Nakon isteka roka važenja ovog ugovora, tuženi je i dalje pružao tužiocu usluge iz domena svoje djelatnosti do 31. jula 2012. godine, a da je od 31. jula 2012. godine tuženi suspendovao pružanje usluga tužiocu do dana zaključenja Aneksa 1, koji je kod tužioca zaveden pod br. 382, od 5. septembra 2012. godine, kao i da su nakon zaključenja navedenog aneksa, stranke nastavile poslovanje.

Iz nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke je utvrđeno da je tužilac na dan 31. jul 2012. godine, bio u docnji prema tuženom. Iznos dugovanja vještak je dao u dvije varijante, s tim što iz nalaza i mišljenja proizilazi da je predstavnik tužene nakon detaljne analize prethodnih podataka, postigao saglasnost sa tužiocem da je dug tužioca prema tuženom na dan 31. jul 2012. godine, iznosio upravo 6.847,94 eura, plus otvorene stavke u iznosu od 10.128,69 eura ili ukupno 16.976,63 eura, uz napomenu da faktura u iznosu od 8.971,02 eura i dalje ostaje sporna. Prema izvodu br. 126, od 21. avgusta 2012. godine, tužilac je na taj dan tuženom izvršio uplatu ostatka duga u iznosu od 16.546,92 eura. Nadalje, vještačenjem je utvrđeno da je broj komintenata koji su koristili usluge tužioca (kupaca usluga) iznosio i to – u 2010. godini 204, u 2011. godini 263, u 2012. godini 216, u 2013. godini 195, u 2014. godini 71 i u 2015. godini 46.

Prema stanju u spisima predmeta 30. januara 2013. godine, osnovano je privredno društvo "Z.G." DOO iz B., kao jednočlano društvo čiji je osnivač B.Z., a izvršni direktor M.Z., registrovano za poslove obavljanja špedicije. Navedeno društvo je sa tuženim zaključilo Ugovor o pružanju usluga, broj 4464, od 19. juna 2013. godine. Vještačenjem je utvrđeno da je navedeno društvo uglavnom preuzimalo postepeno kupce DOO "Z." iz B., na način što je DOO "Z." ustupalo carinsku garanciju ovom novom društvu, što tužilac nije osporio. Prema izvodu iz CRPS-a koji se nalazi u spisima predmeta izvršni direktor društva "Z.G." je M. Z., koja je istovremeno i osnivač tužioca. ("Z." DOO B.). Iz nalaza i mišljenja vještaka, koji je imao zadatak da obračuna eventualnu izgubljenu dobit koju je tužilac pretrpio za period od 1. avgusta 2012. godine do 30. juna 2016. godine, utvrđeno je da ista iznosi 176.000,00 eura.

Vrhovni sud Crne Gore smatra da činjenice utvrđene u postupcima pred nižestepenim sudovima ne upućuju na postojanje uslova za primjenu određenja iz odredbi člana 269 stav 2 i člana 273 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima. Naime, tužilac i tuženi su se nalazili u poslovnom odnosu, počev od dana zaključenja Ugovora o pružanju usluga, br.8085, od 31. avgusta 2011. godine (sa rokom trajanja do 31. decembra 2011. godine), do isteka roka po Aneksu ugovora, odnosno do 31. decembra 2012. godine, a nakon isteka ugovornog odnosa, poslovna saradnja se nastavila osnovom Tarife tuženog (prema Opštim uslovima poslovanja Tarifa usluga i naknada u međunarodnom prometu roba predstavlja generalnu ponudu za pružanje usluga KTGT, dok se Ugovor zaključuje za slučaj odstupanja od uslova iz Tarife). Poslovni odnos parničnih stranaka se sastojao u obavezi tuženog da vrši pretovar i skladištenje tereta (drvene građe i ostalih tereta) - sa jedne strane, te u obavezi tužioca da za navedene usluge tuženom plaća odgovarajuću naknadu u roku od 30 dana od dana ispostavljanja fakture - sa druge strane (rok od 30 dana odeden ugovorom, dok je taj rok Tarifom tuženog određen na 15 dana). Imajući u vidu da tužilac nije uredno izvršavao svoje ugovorne

obaveze, odnosno da isti na dan 31. jul 2012. godine, nije isplatio dugovanje po ispostavljenim fakturama (utvrđeno iz nalaza i mišljenja vještaka), a da je tuženi sve svoje ugovorne obaveze uredno izvršavao do dana 31. jula 2012. godine (kada je suspendovao pružanje usluga zbog neplaćenog duga tužioca), to se i po nalaženju Vrhovnog suda Crne Gore tužbeni zahtjev tužioca u ovom dijelu - period od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine (za iznos od 4.375,00 eura), pokazuje neosnovanim.

Analizom odredbe člana 269 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima, proizilazilo bi da povjerilac ima pravo na naknadu štete pod uslovom da je svoje obaveze uredno izvršio, a da dužnik svoje obaveze iz poslovnog odnosa nije izvršio i da je njegovom krivicom za povjerioca nastala šteta. Međutim, činjenice utvrđene u ovom postupku, ne upućuju na zaključak da je do neispunjenja obaveza od strane tuženog došlo njegovom krivicom, već naprotiv da je tužilac skrivio povredu ugovora, budući da isti nije uredno izvršavao svoje obaveze iz poslovne saradnje (nije uredno plaćao dugovanje). Imajući u vidu da tužilac nije izvršio svoje ugovorne obaveze iz predmetnog poslovnog odnosa, to je pravilan pristup Apelacionog suda Crne Gore kada je tužbeni zahtjev u ovom dijelu odbio. Nije logično, a ni životno održivo, da pravo na naknadu štete pripada onom subjektu poslovnog odnosa koji nije ispunio svoju ugovornu obavezu, odnosno one stranke na čijoj strani je krivica za povredu ugovora, zbog čega se ukazivanja tužioca da tuženi nije mogao suspendovati pružanje usluga bez obzira što tužilac nije izvršio plaćanje dugovanja, pokazuju neosnovanim.

Nadalje, Vrhovni sud Crne Gore smatra da je pravilan pristup nižestepenih sudova kada su odbili i zahtjev tužioca za naknadu štete za period od 5. septembra 2012. godine do 30. juna 2016. godine (za iznos od 171.625,00 eura). Da bi tužilac imao pravo na naknadu štete shodno određenju iz odredbe člana 196 Zakona o obligacionim odnosima, potrebno je da isti dokaže da je dobitak osnovano mogao očekivati po redovnom toku stvari, a da je ostvarenje tog dobitka spriječeno radnjom tuženog. Imajući u vidu da je tužilac svoj zahtjev zasnovao na činjenici da je u spornom periodu došlo do pada prometa u njegovom poslovanju zbog postupanja tuženog (pri čemu se poziva na nalaz i mišljenje vještaka koji je izvršio upoređivanje prometa poslovanja tužioca i DOO "Z. G.", te na taj način i utvrdio eventualnu štetu koju tužilac sada potražuje), a da pri tome nije pružio nijedan dokaz koji bi ukazivao na činjenicu da je tuženi sprečavao tužioca da obavlja svoju djelatnost i da na taj način stiče dobit, to se i po nalaženju ovog Suda, a nasuprot revizijskim navodima, ovako postavljen zahtjev tužioca i u ovom dijelu pokazuje neosnovanim.

Navodi revizije u kojima se ističe da su nižestepeni sudovi propustili da odluče o dijelu tužbenog zahtjeva koji se odnosi na naknadu stvarne štete, a koji je postavljen u tužbi, nijesu od uticaja na drugačije odlučivanje. Naime, stoji činjenica da je tužilac tužbom tražio naknadu štete u iznosu od 8.000,00 eura (za dispozicije privrednih društava "A." DOO B. i "F." DOO B.). Međutim, tužilac je na ročištu kojim je zaključena glavna rasprava, opredjelio tužbeni zahtjev za iznos od 176.000,00 eura, koji se odnosi na naknadu štete u vidu izmakle dobiti za period od 1. avgusta 2012. godine do 30. juna 2016. godine. Dakle, kako tužilac u završnom izlaganju nije tražio i stvarnu štetu u iznosu od 8.000,00 eura, niti prigovarao nalazu i mišljenju vještaka, koji ovaj iznos vještačenjem nije obuhvatio, to je pravilan zaključak nižestepenih sudova da se tužba u ovom dijelu smatra povučenom.

III RELEVANTNE USTAVNE I KONVENCIJSKE NORME

Ustav Crne Gore

Član 32

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Član 6 stav 1

Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim po osnovu zakona.

IV MJERODAVNO PRAVO

Zakon o obligacionim odnosima („Službeni list Crne Gore“, broj 47/08)

Član 196 st. 1 i 3

Oštećenik ima pravo na naknadu obične štete i na naknadu izmakle koristi.

Pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovnom toku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem.

Član 269 st. 1 i 2

Povjerilac u obligacionom odnosu je ovlašćen da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi.

Kad dužnik ne ispuni obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo da zahtijeva i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

Član 273 stav 1

Povjerilac ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi, koje je dužnik u vrijeme zaključenja ugovora morao predvidjeti kao moguće posljedice povrede ugovora, a s obzirom na činjenice koje su mu tada bile poznate ili morale biti poznate.

V PRETPOSTAVKE ZA MERITORNO ODLUČIVANJE

11. U skladu sa odredbom člana 149 tačka 3 Ustava Crne Gore, Ustavni sud je nadležan da odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava.

12. U skladu sa odredbom člana 68 stav 2 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore ustavna žalba se može podnijeti nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava, dok se u skladu sa odredbom člana 69 stav 1 alineja 1 istog Zakona, ustavna žalba može podnijeti u roku od 60 dana, od dana dostavljanja pojedinčanog akta protiv kojeg se može podnijeti ustavna žalba.

13. U konkretnom slučaju predmet osporavanja je presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Rev IP. br. 161/19, od 20. februara 2020. godine, protiv koje nema djelotvornih pravnih sredstava propisanih zakonom. Naime, polazeći od datuma prijema osporavane presude Vrhovnog suda Crne Gore - 5. mart 2020. godine i činjenice da je ustavna žalba podnijeta 29. aprila 2020 godine, proizilazi da je ista podnijeta u roku od 60 dana, kako je propisano odredbom člana 69 stav 1 alineja 1 Zakona o Ustavnom sudu. U konačnom ustavna žalba ispunjava uslove iz odredbe člana 37 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, jer ne postoje neki formalni razlog zbog kojeg ustavna žalba nije dopuštena, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana ili zasnovana na zloupotrebi prava.

14. Imajući u vidu odredbe člana 149 tačka 3 Ustava Crne Gore, člana 37, člana 68 stav 2 i člana 69 stav 1 alineja 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, Ustavni sud je utvrdio da predmetna ustavna žalba ispunjava uslove za meritorno odlučivanje - dopustivost.

VI OSNOVANOST USTAVNE ŽALBE

15. Ustavni sud, prije svega, konstatuje da se, u konkretnom slučaju, radi o parničnom postupku, koji je podnosilac pokrenuo tužbom, radi naknade materijalne štete, tako da se radi o predmetu građanskopravne prirode, pa podnosilac, u predmetnom postupku, uživa garancije prava na pravično suđenje, iz odredaba člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije. Stoga će Ustavni sud ispitati da li je postupak pred redovnim sudovima bio pravičan, onako kako to zahtijevaju navedene odredbe Ustava i Konvencije.

Navodi podnosioca

16. Podnosilac se žalio da su sudovi proizvoljno utvrdili činjenično stanje na njegovu štetu, prije svega jer sudovi nijesu u potpunosti odgovorili na njegove ključne navode, pri čemu je dokazao da je tuženi povrijedio osnovna načela obligacionog prava u postupanju iz konkretnog ugovorenog odnosa, ističući da se ugovor između njega i tuženog nije mogao raskinuti zbog neispunjenja neznatog dijela obaveze, u smislu odredbe člana 126 Zakona o obligacionim odnosima, zatim da su sudovi bez razloga odbili njegove dokazne predloge i da nijesu pravilno utvrdili činjenično stanje, u smislu odgovornosti tuženog. Takođe je ukazao da je povrijeđen princip nepristrasnosti suda, obzirom da su u drugom predmetu iz istog činjeničnog i pravnog osnova, u postupku pred Apelacionim sudom Crne Gore, učestvovali dvoje sudija koje su donijeli osporavanu presudu iz konkretnog postupka.

Obrazloženje sudova

17. Vrhovni sud Crne Gore i Apelacioni sud Crne Gore u svojim presudama konzistentno navode da se, u konkretnom slučaju, podnosilac nalazio u docnji sa izvršavanjem ugovornih obaveza prema tuženom u periodu od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine, što proizilazi iz nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, kao i da je tuženi svoje ugovorne obaveze uredno izvršavao, pa samim tim podnosilac u tom dijelu ne može potraživati naknadu štete na ime izmakle dobiti. Nadalje, sudovi su u preostalom dijelu ocjene tužbenog zahtjeva za naknadu štete po predmetnom pravnom osnovu za period od 5. septembra 2012. godine do 30. juna 2016. godine, cijeneći nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke, koji se odnosio na upoređivanje poslovanja podnosioca i privrednog društva "Z.G.", u odsustvu drugih dokaza, u konačnom zaključili da nema dokaza da je tuženi sprječavao podnosioca da obavlja svoju djelatnost i da na taj način ostvaruje dobit, što tužbeni zahtjev u tom dijelu čini neosnovanim. Takođe, u pogledu dijela tužbenog zahtjeva za naknadu na ime stvarne štete, koji je u tužbi bio opredijeljen na iznos od 8.000,00 eura, sudovi su izrazili stav da se obzirom na to da je na ročištu kojim je zaključena glavna rasprava, podnosilac opredijelio tužbeni zahtjev na iznos od 176.000,00 eura, što se odnosilo na naknadu štete na ime izmakle dobiti, propuštajući da zahtijeva i naknadu na ime stvarne štete, kao i da u tom dijelu nije prigovarao u toku postupka, tužba u ovom dijelu smatra povučenom.

VII OCJENA USTAVNOG SUDA

Pravo na pravično suđenje

18. Ocjenjujući razloge ustavne žalbe sa aspekta odredbe člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije, Ustavni sud je ocijenio da je podnosiocu žalbe u parničnom postupku bilo obezbijeđeno pravično suđenje, jer su osporavane presude donijeli sudovi ustanovljeni Ustavom i zakonom, koji su postupali u granicama svoje nadležnosti i u propisanom sastavu, kao i da je postupak proveden u skladu sa zakonskim odredbama. Podnosiocu ustavne žalbe je omogućeno učestvovanje u postupku pred sudovima sve tri instance, praćenje toka postupka, preduzimanje zakonom dopuštenih radnji i izjavljivanje redovnog i vanrednog pravnog lijeka.

19. Ustavni sud ukazuje da prema njegovoj praksi i praksi Evropskog suda za ljudska prava, zadatak Ustavnog suda nije da preispituje zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja (*Pronina protiv Ukrajine* – aplikacija br. 63566/00), niti da supstituiše redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je generalno zadatak redovnih sudova da ocijeni činjenice i dokaze koje su izveli (*Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005 godine, predstavka broj 19354/02 i *Garzić protiv Crne Gore*, presuda od 21. septembra 2010. godine, broj 17931/07). Isto tako, Ustavni sud nije nadležan da kao sud »četvrte instance« ponovo razmotri iste žalbene navode koji su u cjelosti razmotreni pred redovnim sudskim instancama. Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je postupak u cjelini bio pravičan, u skladu sa zahtjevima iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije, koji sadrže proceduralne garancije za rješavanje građanskih sporova.

20. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda, kako u postupku utvrđivanja činjenica, tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa. U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istaknuo da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja podnosilac problematizuje, ispitati je li tokom vanparničnog postupka došlo do proizvoljnog postupanja redovnih sudova.

21. U smislu načela slobodne ocjene dokaza – odredba člana 9 Zakona o parničnom postupku, sud odlučuje prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka, koje činjenice treba uzeti kao dokazane. Slobodna ocjena dokaza je zakonom propisano ovlašćenje suda, uz obavezu da tu ocjenu jasno i valjano obrazloži. Takođe, prema praksi Evropskog suda, član 6 stav 1 Evropske konvencije ne daje strankama neograničeno pravo na izvođenje predloženih dokaza pred sudom, jer sud, koji vodi postupak treba da ocijeni da li bi izvođenje predloženih dokaznih radnji bilo relevantno za odlučivanje u konkretnom slučaju, pazeći da ne naruši cilj i smisao prava na pravično suđenje.

22. Odredba člana 32 Ustava obavezuje sudove da obrazlože svoje odluke. Istovremeno, međutim, ta ustavna i konvencijska obaveza ne smije biti shvaćena tako da sudovi moraju detaljno odgovoriti na svaki argument koji stranke iznesu u postupku, odnosno u svojim žalbama ili drugim odgovarajućim podnescima. Pri tome se treba voditi mjerilima dovoljnosti i relevantnosti tih razloga. Koliko će široka biti obaveza suda da u pisanom obrazloženju svoje odluke navede razloge kojima se vodio pri njenom donošenju (mjerilo dovoljnosti) uvijek zavisiti od okolnosti svakog pojedinog slučaja. To je pravilo Europski sud za ljudska prava u Strazburu utvrdio u predmetu *Ajdarić protiv Hrvatske* (predstavka br. 20883/09, presuda od 13. decembra 2011. godine):

"34. Takođe, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda koja održava načelo povezano s pravilnim radom pravosuđa (proper administration of justice), u presudama sudova moraju na odgovarajući način (adequately) biti navedeni razlozi na kojima se zasnivaju. Opseg primjene te obaveze davanja razloga može varirati prema naravi odluke i mora se utvrditi u svjetlu okolnosti slučaja (vidjeti predmet García Ruiz protiv Španije [VV], br. 30544/96, st. 26, ECHR 1999-I)."

23. Dovodeći u vezu navedene stavove sa konkretnim predmetom, Ustavni sud smatra da je kod Privrednog suda Crne Gore sproveden veoma opsežan dokazni postupak, na osnovu kojeg su utvrđene sve relevantne činjenice za odlučivanje o tužbi, te da su navedena činjenična utvrđenja tog suda (izuzev dijela tužbenog zahtjeva koji se odnosio na naknadu štete po osnovu izamkle dobiti za period od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine) prihvatili Apelacioni sud Crne Gore i Vrhovni sud Crne Gore. Ustavni sud dalje smatra da su Apelacioni sud Crne Gore i Vrhovni sud Crne Gore razmotrili sva sporna pitanja i da su, uz pozivanje na relevantne odredbe materijalnog prava - odredbe člana 196 st. 1 i 3, člana 269 stav 2 i člana 273 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima, dali iscrpno obrazloženje zbog čega je prvostepena presuda u navedenom dijelu preinačena, a žalba podnosioca, zatim i revizija odbijene, kao neosnovane. Razmatrajući navode podnosioca, kojima se osporava zaključak redovnih sudova da nije utvrđena odgovornost tuženog za naknadu štetu, ističući da je isti nesavjesno postupao i bez osnova mu uskratio obavljanje djelatnosti, zatim da se ugovor nije mogao raskinuti zbog izvršenja neznatnog dijela obaveze i da utvrđenje da je do predmetne štete došlo, proizilazi iz nalaza i mišljenje vještaka finansijske struke, Ustavni sud smatra da su Apelacioni sud Crne Gore i Vrhovni sud Crne Gore iznijeli razloge za takav zaključak. Naime, Apelacioni sud je našao da podnosilac nije izvršavao svoje obaveze prema tuženom u pogledu plaćanja u ugovorenom roku fakturisane naknade za pružene usluge, zbog čega na njegovoj strani ne postoji pravni osnov za ostvarivanje prava na naknadu štete na ime izmakle dobiti za period od 1. avgusta 2012. godine do 5. septembra 2012. godine, preinavavajući presudu Privrednog suda Crne Gore i odbijajući tužbeni zahtjev u tom dijelu, kao neosnovan. Kada je u pitanju potraživanje naknade štete po osnovu izmakle koristi za preostali period, koji se odnosi na poslovne odnose stranaka i u vezi sa tim tvrdnje podnosioca da je usljed postupanja tuženog došlo do smanjenja broja komintenata, samim tim i očekivanog prihoda, sudovi su saglasno primjeni pravila o teretu dokazivanja, zaključili da podnosilac nije dokazao da je u periodu od 5. septembra 2012. godine do 30. juna 2016. godine, tuženom kao davaocu usluga, dostavljao dispozicije po kojima tuženi nije postupao, kao i da se obraćao L.u.C.G. kao organu koji kontroliše primjenu Tarife za usluge i pravila rada tuženog. S tim u vezi, Vrhovni sud je izrazio stav i da nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke, u okviru kojeg je povodom

analize eventualne štete u vidu pada poslovnih aktivnosti podnosioca, izvršeno upoređivanje poslovanja podnosioca i privrednog društva "Z.G." (koji je u odnosu na podnosioca samostalni privredni subjekt), a u odsustvu uzročne veze između nastale štete i postupanja tuženog, ne može predstavljati podlogu za zaključak da je podnosilac zaista i pretrpio istu.

24. Takođe, kada su u pitanju navodi podnosioca vezani za prigovore povodom nepostojanja procesnih uslova za raspravljanje o dijelu tužbenog zahtjeva koji se tiče stvarne štete, redovni sudovi su izrazili stav da su isti neosnovani, imajući u vidu da podnosilac u toku prethodnog dijela postupka, u tom smislu nije isticao prigovore na nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke (koji u svom nalazu nije obuhvatio sporne dispozicije), kao i da je u završnom izlaganju na raspravi pred Privrednim sudom Crne Gore, precizirao tužbeni zahtjev, u dijelu koji se tiče naknade štete na ime izmakle dobiti.

25. Stoga, Ustavni sud smatra da nema ništa što ukazuje da su zaključci Vrhovnog suda Crne Gore, Apelacionog suda Crne Gore iz osporavanih presuda proizvoljni, posebno ne u mjeri u kojoj bi Ustavni sud svojim tumačenjem činjenica konkretnog predmeta zamijenio te zaključke. Prema tome, u nedostatku drugih argumenata kojima bi podnosilac doveo u pitanje razloge koje su naveli Vrhovni sud Crne Gore i Apelacioni sud Crne Gore u obrazloženju osporavanih presuda, Ustavni sud smatra da su neutemeljeni navodi podnosioca o povredi prava na pravično suđenje. Ustavni sud ocjenjuje da je postupak koji je prethodio ustavnosudskom postupku, sagledavajući ga kao jedinstvenu cjelinu, vođen na način kojim je podnosiocu ustavne žalbe obezbijeđeno pravično suđenje iz člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije, a da se pravni stavovi navedeni u osporavanim presudama Vrhovnog suda Crne Gore i Višeg suda u Podgorici i Osnovnog suda u Podgorici, zasnivaju na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju materijalnog prava i ustavnopravno prihvatljivom obrazloženju, u skladu sa zahtjevima ovog ustavom garantovanog prava. Nezadovoljstvo podnosioca ishodom postupka, samo po sebi, ne čini postupak nepravičnim, u smislu navedenih ustavnih garancija.

26. U odnosu na navode podnosioca ustavne žalbe da mu u sudskom postupku nije omogućeno nepristrasno suđenje, treba istaći da je sastavni dio prava na pravično suđenje pravo na suđenje pred zakonom ustanovljenim nezavisnim i nepristrasnim sudom. Nepristrasnost suda podrazumijeva da sud i njegov sastav jemče dovoljno sigurnosti kojom isključuju svaku opravdanu sumnju u nepristrasnost suda. U konkretnom slučaju, podnosilac ustavne žalbe nije doveo u pitanje sudijsku nepristrasnost ni u objektivnom, ni u subjektivnom smislu, već je podnosilac istu osporavao tvrdnjama da se zaključci Apelacionog suda Crne Gore dovode u sumnju, sa razloga što su u Vijeću tog suda u konkretnom postupku učestvovali dvoje sudija, koji su već postupali u predmetu istog suda Pž. br. 980/17, povodom činjenično i pravno povezanog odnosa između istih stranaka. Imajući u vidu da podnosilac nije naveo nijednu drugu relevantnu okolnost, kao ni dokaz koji bi potkrijepio njegove navode istaknute u tom pravcu, navedene tvrdnje ne mogu dovesti u pitanje nepristrasnost suda, u smislu odredbe člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 449/20
12. mart 2024. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća,
Dragana Đuranović,s.r.